

TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARININ KÜLTÜR TURİZMİ AÇISINDAN ÖNEMİ: TOPKAPI SARAYI MÜZESİ ÖRNEĞİ¹

Serkan POLAT², Semra AKTAŞ POLAT³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, taşınmaz kültür varlıklarının turizm açısından önemine vurgu yapmaktır. Bu kapsamda, yerli ve yabancı ziyaretçiler için önemli bir taşınmaz kültür varlığı olan Topkapı Sarayı Müzesi tanıtılmış ve Türkiye’de bulunan diğer müze ve ören yerleri arasındaki mevcut durumuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Betimleyici bir yaklaşımın benimsendiği bu çalışmada, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve UNESCO tarafından yayınlanan ikincil kaynaklardan elde edilen verilere dayanılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Türkiye’de müze ve ören yerlerine gelen ziyaretçi sayısı 2013 yılında, 2000 yılına göre %428,8 oranında artmıştır. Türkiye’de müze ve ören yerlerini ziyaret edenlerin %15’i Topkapı Sarayı Müzesi’ne gelenlerden oluşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Taşınmaz Kültür Varlığı, Kültür Turizmi, Topkapı Sarayı Müzesi

Jel: L83

THE IMPORTANCE OF IMMOVABLE CULTURAL PROPERTIES IN CULTURAL TOURISM: TOPKAPI PALACE MUSEUM EXAMPLE

ABSTRACT

The purpose of this study is to emphasize the importance of immovable cultural properties in terms of tourism. In this context, the Topkapı Palace Museum, an important immovable cultural property for local and foreign visitors, has been introduced and the current situation of the museum has been evaluated among other museums and historical sites in Turkey. In this study, adopting a descriptive approach, some evaluations were made on the basis of the data obtained

¹ Bu makale, 3-6 Mayıs 2012 tarihinde Niğde Üniversitesi’nde düzenlenen 1. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu’nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi

³ Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi

from secondary sources published by the Ministry of Culture and Tourism, Turkey Travel Agencies Association and the UNESCO. The number of visitors to museums and historical sites in Turkey in 2013, compared to 2000 increased by 428.8%. Visiting museums and historical sites in Turkey, 15% of which is composed of the Topkapi Palace Museum.

Keywords: Immovable Cultural Property, Cultural Tourism, Topkapı Palace Museum

Jel: L83

GİRİŞ

Tarihi ve kültürel varlıklar şehirler ve ülkeler için turistik çekicilik kaynağıdır. Kültür, insanların turizm faaliyetlerine katılmalarındaki önemli faktörlerden birisidir. Ayrıca, turistlerin tatillerini geçirmek için seçecekleri destinasyon seçiminde de kültürel değerler önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakımdan kültürel varlıklar, şehirler ve ülkeler için hem bir tanıtma aracı hem de ekonomik açıdan dünyanın en önemli sektörleri arasında gösterilen turizmden yararlanmak için kullanılabilir.

Türkiye, taşınmaz kültür varlıkları açısından çok zengin bir ülkedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Türkiye’de 2013 yılı itibariyle, tescilli 95.175 adet taşınmaz kültür ve tabiat varlığı bulunmaktadır. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Genel Müdürlüğü’ne bağlı 189 müze ve 131 düzenlenmiş ören yeri olmak üzere, ziyaret edilebilir 320 ünite aynı zamanda birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet vermektedir. Bununla birlikte, bütün bu varlıkların turizm açısından henüz istenilen düzeyde değerlendirildiğini söylemek güçtür. Bu varlıklar arasında, İstanbul’da bulunan Topkapı Sarayı’nın turizm açısından önemli bir yeri bulunmaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi, 1478 yılında Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmış ve Osmanlı İmparatorluğu’nun önemli siyasi ve yönetim merkezlerinden birisi olmuştur. Bab-ı Hümayun, I. Avlu, II. Avlu, III. Avlu, IV. Avlu ve Harem olmak üzere altı bölümden oluşan bu müze, bünyesinde barındırdığı yüzlerce tarihi eserler nedeniyle Türkiye’nin en önemli taşınmaz kültürel varlıkları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı, taşınmaz kültür varlıklarının turizm açısından önemine vurgu yapmaktır. Bu kapsamda, yerli ve yabancı ziyaretçiler için önemli bir taşınmaz kültür varlığı olan Topkapı Sarayı Müzesi tanıtılmış ve Türkiye’de bulunan diğer müze ve ören yerleri arasındaki mevcut durumuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Betimsel bir araştırma olan bu çalışmada veriler ikincil kaynaklardan elde edilmiştir. Taşınmaz kültür varlıklarına yönelik kavramsal açıklamalar yapıldıktan sonra kültür turizmine yönelik yazından değerlendirmelere yer verilmiştir. İkincil veri olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan elde edilen Türkiye’de bulunan

tescilli yapılar, müze ve ören yerleri ziyaretçi istatistikleri, tablo ve grafikler aracılığıyla verilerek yorumlanmıştır. Çalışma, Topkapı Sarayı Müzesi'nin tarihi, önemi ve bölümlerinin ayrıntılı bir şekilde tanıtımı ve kültürel varlıkların turizm açısından öneminin yanı sıra korunmasına yönelik değerlendirmelerle sonlandırılmaktadır.

TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARI

Kültür kavramı, sanat, dil, tarih, din, mimari yapı, yaşam tarzı gibi faktörlerden oluşmaktadır (Uygur ve Baykan, 2007: 30). Türk Dil Kurumu (TDK) kültür kelimesini; “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak tanımlamaktadır (2009: 1282). Kültür, toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerinin yanı sıra tarih, felsefe, ahlak, bilim, sanat, spor, ekonomi, eğitim, hukuk, sağlık ve turizm gibi alanlardaki varoluşları ve bu varoluş sürecinin bütünü şeklinde ifade edilebilir (Tunç ve Saç, 1998: 31).

“İnsanın ürettiği bütün araç, gereç, yapılar ve teknolojiler somut kültüre; yine insanın ürettiği bütün anlamlı değerler, davranışlar ve kurallar ise somut olmayan kültür elemanlarına örnektir” (Gülcan, 2010: 101). 2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır (Resmi Gazete, 1983: 18113). Aynı kanununun 6. maddesinde taşınmaz kültür varlıkları şu şekilde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 1983: 18113):

“Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve isihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyeleer, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar”

İlgili kanunda belirtilen bu taşınmazların koruma kapsamına alınabilmesi için 19. yüzyılın sonuna kadar yapılmış olmaları gerekmektedir. Dünya Turizm Örgütü tarafından 1999 yılında, “Turizmde Global Etik İlkeler Bildirgesi” yayımlanmıştır. Bu bildirgenin dördüncü maddesinde turizm, kültürel mirası kullanan ve zenginleştiren bir unsur olarak kabul edilerek şu ilkeler benimsenmiştir (UNWTO, 2001):

- Turizm eserleri, insanoğlunun ortak mirasıdır.
- Turizm politikası ve turizm faaliyetleri, sanatsal/arkeolojik/kültürel mirasa saygı içinde gelecek nesiller dikkate alınarak yürütülmelidir. Müzeler, anıtlar, tarihi kalıntılar özel korumaya alınmalıdır. Özel mülke ait kültürel mirasın halka açılması, sahiplerinin izniyle, desteklenmelidir.
- Kültürel alanların ziyaretinden elde edilen gelirin en azından bir bölümü, bu alanların korunması ve geliştirilmesi için kullanılmalıdır.
- Turizm faaliyetleri, geleneksel kültürel ürünlerin bozulması ya da standardize edilmesi yerine, yaşaması ve gelişmesine olanak verecek şekilde programlanmalıdır.

Kültürel varlıklar, hemen hemen tüm turizm türleri için ürünün zenginleştirici bir elemanı olarak görülebilir (Gülcan, 2010: 111). Tablo 1’e bakıldığında, Türkiye’nin kültür varlıkları bakımından oldukça zengin olduğu görülmektedir. Bu zenginliğin turizm sektöründe kullanılması hem ülke ekonomisi, hem ülke tanıtımı hem de bu kültürel zenginliğin turizm sayesinde koruma altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacaktır.

Tablo 1. Türkiye ve İstanbul’da Bulunan Tescilli Yapılar Listesi – 2013

İstanbul		Türkiye	
Tescilli Yapı Türü	Adet	Tescilli Yapı Türü	Adet
Sivil Mimarlık Örneği	24.640	Sivil Mimarlık Örneği	62.868
Dinsel Yapılar	1.117	Dinsel Yapılar	8.868
Kültürel Yapılar	2.013	Kültürel Yapılar	10.134
İdari Yapılar	456	İdari Yapılar	2.555
Askeri Yapılar	67	Askeri Yapılar	1.056
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	475	Endüstriyel ve Ticari Yapılar	3.513
Mezarlıklar	528	Mezarlıklar	3.455
Şehitlikler	9	Şehitlikler	230
Anıt ve Abideler	69	Anıt ve Abideler	326
Kalıntılar	562	Kalıntılar	2.109
Korunmaya Alınan Sokaklar	6	Korunmaya Alınan Sokaklar	61
Toplam	29.942	Toplam	95.175

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014a

Tablo 1’e göre, Sivil Mimarlık Örneği olarak tescil edilen yapıların, bütün tescilli yapılar arasında %66’lık bir oranla birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada, %10,6’lık bir oranla kültürel yapılar yer almaktadır. Bununla birlikte dinsel yapılar, şehitlikler, anıt ve

abideler, kalıntılar, korunmaya alınan sokaklar ayrı ayrı tescilli yapı olarak gösterilmekle birlikte bu yapıların da kültürel yapılar olduğu gerçeği yadsınamaz.

Türkiye’de bulunan 95.175 adet tescilli yapının %31,4’ünün (29.942 adet) İstanbul’da yer aldığını göstermektedir. Bu oran, Türkiye’nin her üç tescilli yapısından birisinin İstanbul’da bulunduğunu göstermektedir. İstanbul’un tarihinin Milattan Önce 6000’e kadar uzanmasının da bu zenginlikte büyük katkısının olduğu düşünülmektedir.

KÜLTÜR TURİZMİ

Dünya Turizm Örgütü’ne göre kültür turizmi, en fazla gelişme gösteren turizm türlerinden birisi olarak görülmekte ve gelecekte bu gelişme sürecinin devam edeceği öngörülmektedir (Uygur ve Baykan, 2007: 30). Gülcan (2010: 102) kültür turizmini, “çağdaş ve geçmiş kültürlere ait somut ve somut olmayan değerlerle ilgili olarak, onları görme, haklarında bilgi ve deneyim edinme amacıyla gerçekleşen ve bununla ilgili ürün ve hizmetlerin satın alınmasına bağlı olarak doğrudan ve dolaylı faaliyetlerden oluşan bir turizm olgusudur” şeklinde tanımlamıştır. Tunç ve Saç (1998: 32) kültür turizminin, turistik çekicilik bakımından deniz-güneş-kum turizm türünden sonra ikinci sırada bulunduğunu ve kültür turizminin kültürel değerlerin turistler tarafından görülmesi ve farklı kültürlerin etkileşimini sağlaması bakımından önemli olduğunu belirtmektedirler. Uslu ve Kiper (2006: 313) de turizmi, farklı kültürlerin tanınması bakımından önemli bir araç olarak görmekle birlikte turizm faaliyetleriyle kültürün uyumlu olması gerektiğini aksi takdirde kültürel yozlaşmaya neden olacağını vurgulamaktadırlar.

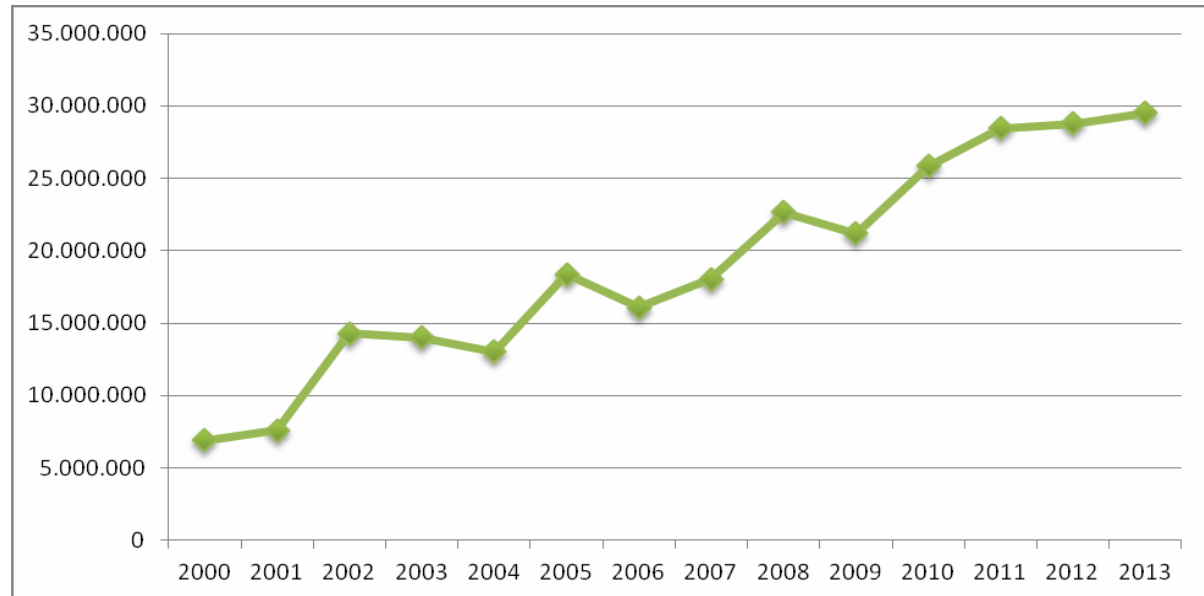
Dünya genelinde, UNESCO Dünya Miras Listesi’ne kayıtlı 981 kültürel ve doğal varlık bulunmakta olup bunların 759 tanesi kültürel, 193 tanesi doğal, 29 tanesi ise karma (kültürel/doğal) varlıklardır (World Heritage Centre, 2014). Türkiye, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde, bugüne kadar 11 adet doğal ve/veya kültürel varlığımızın UNESCO Dünya Miras Listesi’ne alınmasını sağlamıştır.

Tablo 2. UNESCO Dünya Miras Listesi Koruma Altına Alınan Varlıklar

Yıl	Varlık Adı	İl	Kategori
1985	Göreme Milli Parkı ve Kapadokya	Nevşehir	Doğal ve Kültürel
1985	Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası	Sivas	Kültürel
1985	İstanbul'un Tarihi Alanları	İstanbul	Kültürel
1986	Hattuşaş (Boğazköy)-Hitit Başkenti	Çorum	Kültürel
1987	Nemrut Dağı	Adıyaman	Kültürel
1988	Pamukkale-Hierapolis	Denizli	Doğal ve Kültürel
1988	1988-Xanthos-Letoon	Antalya-Muğla	Kültürel
1994	Safranbolu Şehri	Karabük	Kültürel
1998	Truva Antik Kenti	Çanakkale	Kültürel
2011	Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi	Edirne	Kültürel
2012	Çatalhöyük Neolitik Kenti	Konya	Kültürel

Kaynak: World Heritage Centre, 2014; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014b

Tablo 2’de Türkiye’nin, UNESCO Dünya Miras Listesi’nde bulunan doğal ve/veya kültürel varlıklarına yer verilmiştir. Doğal ve kültürel varlıklar bakımından, dünyada sadece birkaç ülkenin sahip olduğu zenginliğe sahip olan Türkiye’nin, Dünya Miras Listesi’nde daha fazla varlıkla temsil edilmesinin önündeki engellerin tespit edilerek giderilmesi, Türkiye’nin olması gerektiği yerde bulunmasına ve uluslararası imajına olumlu katkıda bulunacaktır. Grafik 1’de, 2000 ve 2013 yılları arasında, Türkiye’de bulunan müze ve ören yerlerine ait ziyaretçi sayıları yer almaktadır.

Grafik 1. Türkiye’de Bulunan Müze ve Ören Yerlerinin Ziyaretçi Sayıları (2000-2013)

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014c; TÜRSAB, 2014

Grafik 1'e göre, 2000 yılında toplam 6.887.344 kişi müze ve ören yerlerini ziyaret etmiştir. 2005 yılında, bu sayı %267 oranında artarak 18.384.865'e; 2013 yılında ise, 2000 yılına oranla %428,8 oranında yükselerek 29.533.966 sayısına ulaşmıştır. Ziyaretçi sayılarında yaşanan bu artışta, turistlerin kültürel değerlere daha çok önem vermeleri, kültürel yerlerin korunmaya alınmasının ve kültür turizmi amacıyla kullanılmasının sağlanması, kültürel değerlerin tanıtım ve pazarlanması amacıyla yapılan faaliyetlerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

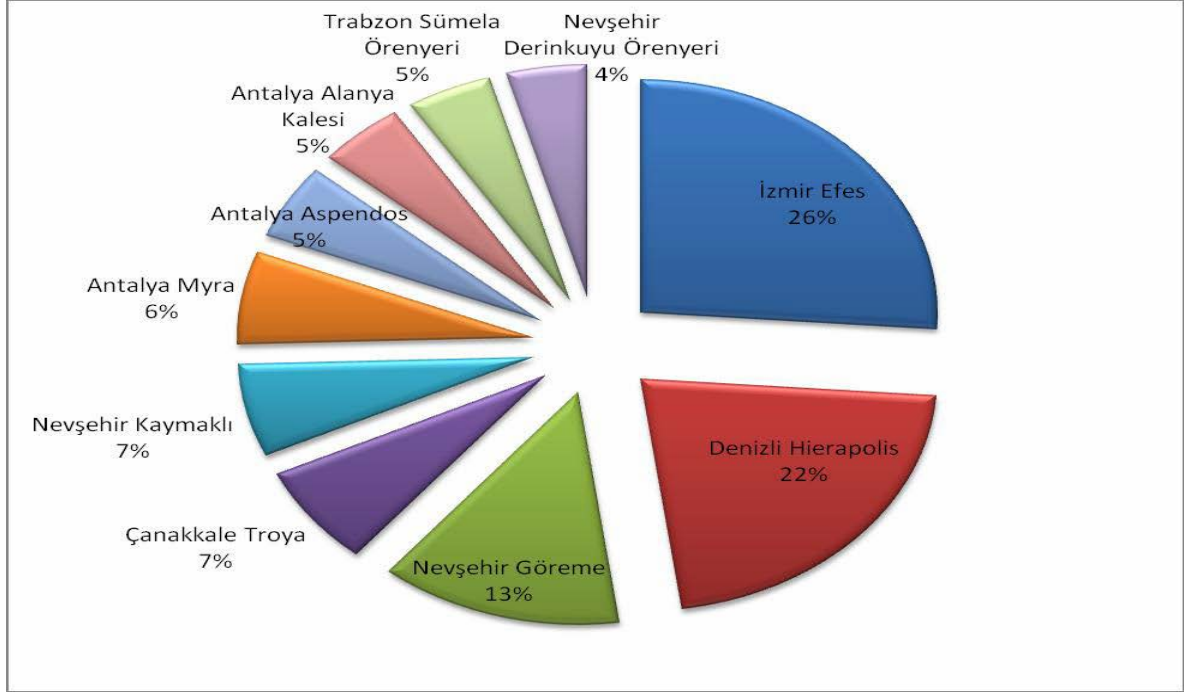
Ziyaretçi sayının 2000 yılına göre, yaklaşık dört katlık bir artış göstermesi, kültür turizmi ve Türkiye'nin kültürel kaynaklarının turizm açısından kullanılmasının önemini göstermektedir. Bununla birlikte bu artışla birlikte, sahip olunan kültürel değerlerin taşıma kapasitelerinin aşılması zarar görme olasılığının da göz önünde bulundurularak tedbir alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Aksi takdirde, hem sahip olunan bu zenginliğin sürdürülebilirliği hem de gelecek nesillere ulaştırılması tehlikeye atılmış olacaktır.

Ören, eski yapı veya şehir kalıntısı, harabe ve virane anlamına gelmektedir (TDK, 2009: 1546). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre ise ören şu şekilde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 1983: 18113);

“Ören yeri; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.”

Türkiye'de en fazla ziyaret edilen on ören yerine ait ziyaretçi oranları Grafik 2'de verilmektedir. Grafik 2'ye göre, en fazla ziyaret edilen on ören yerinin Denizli, İzmir ve Nevşehir illerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Grafik 2. Türkiye’de En Çok Ziyaret Edilen 10 Ören Yeri – 2012

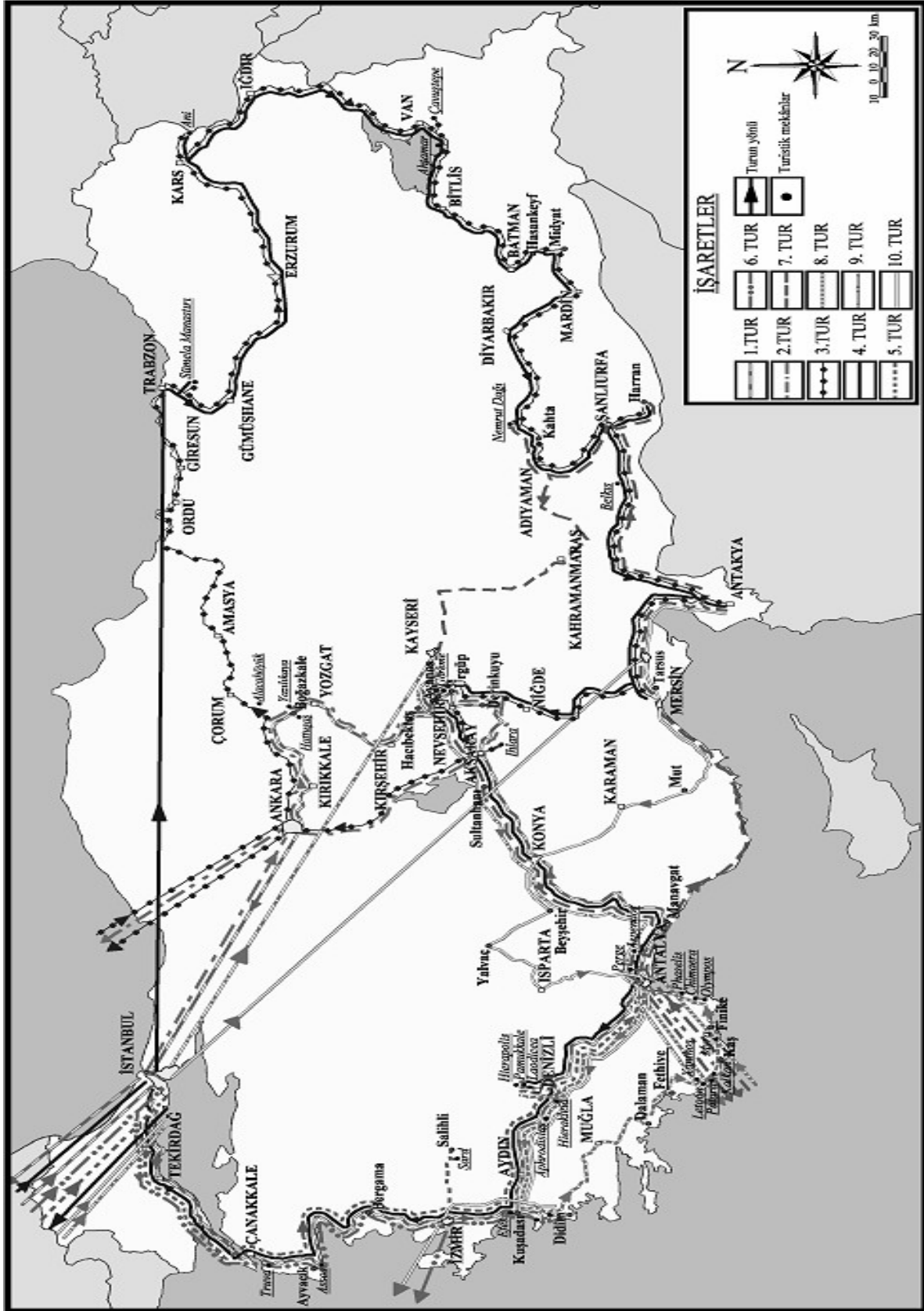

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014c

Grafik 2’ye göre, %26’lık bir oranla İzmir Efes ören yeri en fazla ziyaret edilen on ören yeri arasında birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise, %22 ile Denizli Hierapolis (Pamukkale Travertenleri) yer almaktadır. Nevşehir Göreme ören yeri ise %13 ile üçüncü sırada bulunmaktadır.

Harita 1’de, Türkiye’ye yönelik tarihsel gezi turlarında izlenen güzergâhlar gösterilmektedir. Belirtilen on güzergâhın yedisinin İstanbul’da başlaması, İstanbul’un kültür turizmi bakımından önemini göstermektedir.

Harita 1. Türkiye'ye Yönelik Tarihsel Gezi Turları Güzergâhları

Kaynak: Günel vd., (2009: 291)

Türkiye yönelik tarihsel gezi turlarında izlenen güzergâhlar 10 ana grupta toplanabilir (Günel vd., 2009: 289):

1. İstanbul'dan başlayıp, Ankara, Hattuşaş, Yazılıkaya, Kapadokya, Konya, Antalya, Pamukkale, Efes, İzmir, Assos, Troya ve Çanakkale'yi içine alan ve tekrar İstanbul'da son bulan tur,
2. İstanbul'dan başlayıp, Ankara, Hattuşaş, Yazılıkaya, Kapadokya ve Tuz Gölü'nü içine alan ve Ankara'da biten tur,
3. Ankara'dan başlayıp, Alacahöyük, Amasya, Trabzon, Erzurum, Kars, Iğdır, Van, Batman, Hasankeyf, Midyat, Mardin, Diyarbakır, Nemrut, Şanlıurfa, Harran, Gaziantep, Antakya, Adana, Tarsus, Kapadokya, Tuz Gölü'nü içine alan ve tekrar Ankara'da son bulan tur,
4. İstanbul'dan başlayıp, Trabzon, Doğu Anadolu Bölgesi (Erzurum, Kars, Iğdır, Van, Bitlis), Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Batman, Mardin, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adıyaman, Gaziantep), Adana, Kapadokya, Konya, Antalya çevresi, Pamukkale, Efes, İzmir, Bergama, Assos, Troya'yı içine alan ve İstanbul'da biten tur,
5. İstanbul, Gelibolu, Troya, Assos, Bergama, İzmir, Sardes, Efes, Pamukkale ve Antalya'yı içine alıp Antalya'da biten tur,
6. İstanbul, Gelibolu, Troya, Assos, Bergama, İzmir, Efes, Kuşadası ve Didim'i içine alan tur,
7. Antalya, Mersin, Tarsus, Adana, Antakya, Şanlıurfa, Harran, Nemrut, Kapadokya ve Konya'yı kapsayan tur,
8. Antalya, Pamukkale, Efes ve Lydia bölgesini kapsayan tur,
9. İstanbul, Kapadokya, Konya, Antalya çevresi, Pamukkale, Efes, İzmir, Bergama, Assos, Troya, Gelibolu'yu içine alan tur,
10. İstanbul, Adana, Antakya, Tarsus, Mersin, Konya, Yalvaç, Antalya çevresi, Pamukkale, Efes ve İzmir'i kapsayan tur.

Günel ve diğerlerinin (2009) Almanya, Hollanda, İngiltere ve ABD'nin tur operatörlerine yönelik yaptıkları araştırmada elde edilen sonuçlar, Türkiye'de kültür turizmi turlarının belirli bölgelere ve maddi kalıntılara yönelik olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bu araştırmada,

Türkiye'ye yönelik kültürel turların ağırlıklı olarak Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerimizi kapsadığı belirtilerek, Türkiye'de gerçekleştirilen kültür turlarının kitle turizminin yapıldığı yerlerde gerçekleştiği ve bu turlarda kültürün, tatilin yanında tamamlayıcı bir işlev gördüğü ortaya konulmuştur.

TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIĞI OLARAK TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

Son araştırmalara göre, İstanbul'un yakın çevresinde, günümüzden 800.000 yıl öncesine uzanan iskân izleri bulunmaktadır. Uygarlık tarihinin en eski dönemlerini temsil eden Paleolitik Çağ (1.000.000-10.000 yıl önce) boyunca İstanbul, henüz İstanbul Boğazı oluşmadığı için Afrika ile Avrupa bağlantısını kesintisiz sağlayan bir yol üzerinde olup, Afrika'dan dünyaya yayılmaya başlayan insan türleri Homo Erectus, Neandertal ve nihayet Homo Sapiens'e geçici de olsa ev sahipliği yapmıştır.

Küçükçekmece Gölü çevresindeki Yarımburgaz Mağarası'nda yaşam izlerini görmek mümkündür (Genim, 2010: 237).

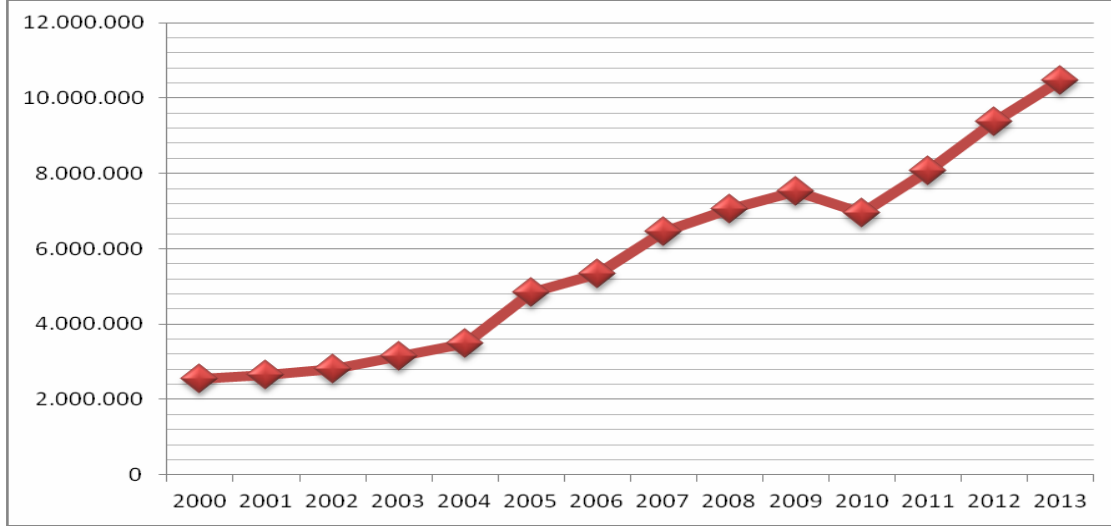
“Tarihî Yarımada çok eski bir yerleşim bölgesidir ve üst üste yığılmış, birbirini besleyen ve birbirinde devam eden kültürlerle beşiklik etmiştir” (Ayvazoğlu, 2010: 12). M.Ö. 8. yüzyıldan başlamak üzere Megaralılar, Khalkedon'u (Kadıköy) kolonize ederek İstanbul çevresine yerleşmişlerdir. M.Ö. 660 tarihinde, yine Megaralı Byzas, Sarayburnu üzerinde *Bizantion*'u kurmuştur. Septimius Severus'un (M.S. 193–211) Akropolis'i kurmasıyla Roma dönemine ait bir kent şekillenmeye başlamıştır (Dursun, 2010: 106).

İstanbul, 1985 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 4 ana bölüm olarak alınmıştır. Bunlar; Hipodrom, Ayasofya, Aya İrini, Küçük Ayasofya Camisi ve Topkapı Sarayı'nı içine alan Arkeolojik Park; Süleymaniye Camisi ve çevresini içine alan Süleymaniye Koruma Alanı; Zeyrek Camisi ve çevresini içine alan Zeyrek Koruma Alanı ve Tarihi Surlar Koruma Alanı'nı içermektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014d). İstanbul'un Dünya Miras Listesi'ne alınan bu dört bölümün hepsi tarihi yarımada bulunmaktadır.

Grafik 3, 2000 ve 2013 yılları arasında İstanbul'a gelen yabancı turistlerin yıllara göre sayısını göstermektedir. İstanbul'a 2000 yılında, 2.557.560 yabancı turist gelirken bu sayı 2013 yılında, 10.474.867 turiste ulaşarak 2000 yılına oranla, %409 oranında artış göstermiştir. 2010 yılındaki yabancı turist sayısındaki düşüş dikkat çekici bir unsur olarak göze çarpmaktadır. 2010 yılında İstanbul, Avrupa Kültür Başkenti olmasına rağmen turist sayısında 2009 yılına göre %7 oranında

bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum İstanbul'un, Avrupa Kültür Başkenti uygulamasından yeterince faydalanıp faydalanamadığı noktasında kuşku uyandırmaktadır. Bununla birlikte, 2008 küresel ekonomik krizinin Avrupa ülkeleri üzerindeki olumsuz etkilerinin de bu düşüşteki etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Grafik 3. İstanbul'a Gelen Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı (2000-2013)

Kaynak: İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014a

Topkapı Sarayı; Enderun, Birun (dış koğuşlar) ve Harem diye üçe ayrılır. Bab-ı Hümayun (emperyal kapı) denen XV. asırdan kalma törensel kapıdan Sarayı Amire'ye girilir. Babı Hümayun'un önünde toprak bulunmasından dolayı buraya Topkapı Sarayı denmiştir (Ortaylı, 2010: 74). Topkapı Sarayı, 700 dönümlük bir alanla Fatih Sultan Mehmet döneminde 1478'den itibaren başlayıp Abdülmecit dönemine kadar kullanılmaya devam etmiştir (Dursun, 2010: 115).

Resim 1. Topkapı Sarayı

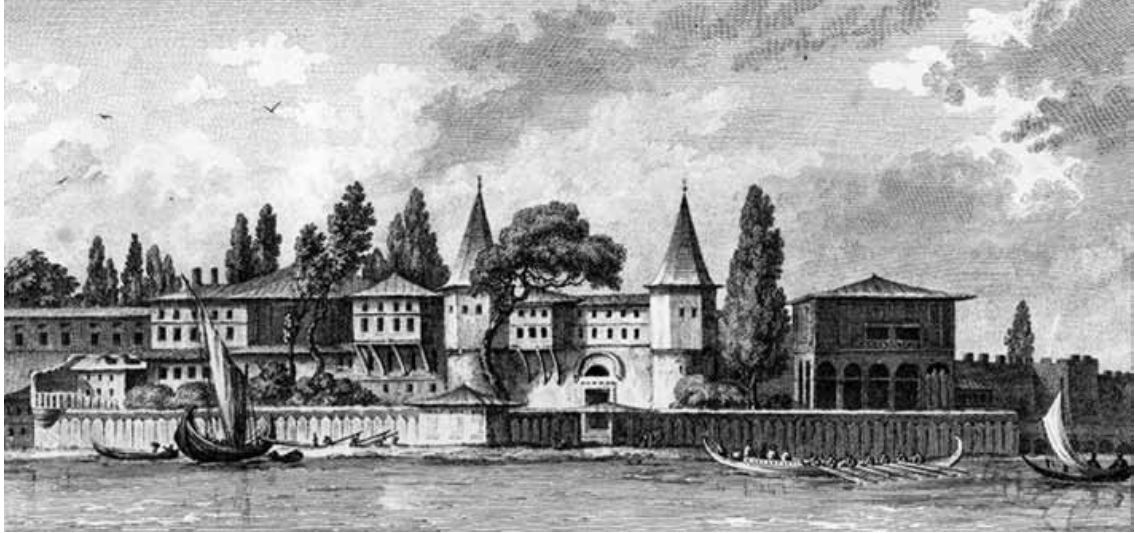

Kaynak: Genim, 2010: 256

Topkapı Sarayı, Osmanlı sultanlarının ikametgâhı, devletin yönetim ve eğitim merkezidir. İstanbul fatihi II. Mehmed tarafından 1460-1478 tarihleri arasında yaptırılmış olan ve zaman içerisinde bazı ilavelerin yapıldığı sarayda, Osmanlı padişahları ve Saray halkı 19. yüzyıl ortalarına kadar ikamet etmiştir. 1850'lerin başında Sultanlar, mevcut Saray 19. yüzyılın devlet protokolü ve merasimlerine ilişkin gereksinimleri karşılamakta yetersiz kaldığı için Boğaz'daki Dolmabahçe Sarayı'na taşınmışlardır. Ancak saltanat hazinesi, Mukaddes Emanetler ve imparatorluk arşivleri Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmiş, bir baba ocağı olması ve Mukaddes Emanetleri barındırmasından dolayı burada devlet törenleri yapılmaya devam edilmiştir. Topkapı Sarayı, Osmanlı monarşisi 1922'de kaldırıldıktan sonra, 3 Nisan 1924'te Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle müzeye dönüştürülmüştür (topkapisarayi.gov.tr, 2012a).

Resim 2. Bugünkü Topkapı Sarayı'na (Sarayı Cedid) Adını Veren ve 1863'te Yanan

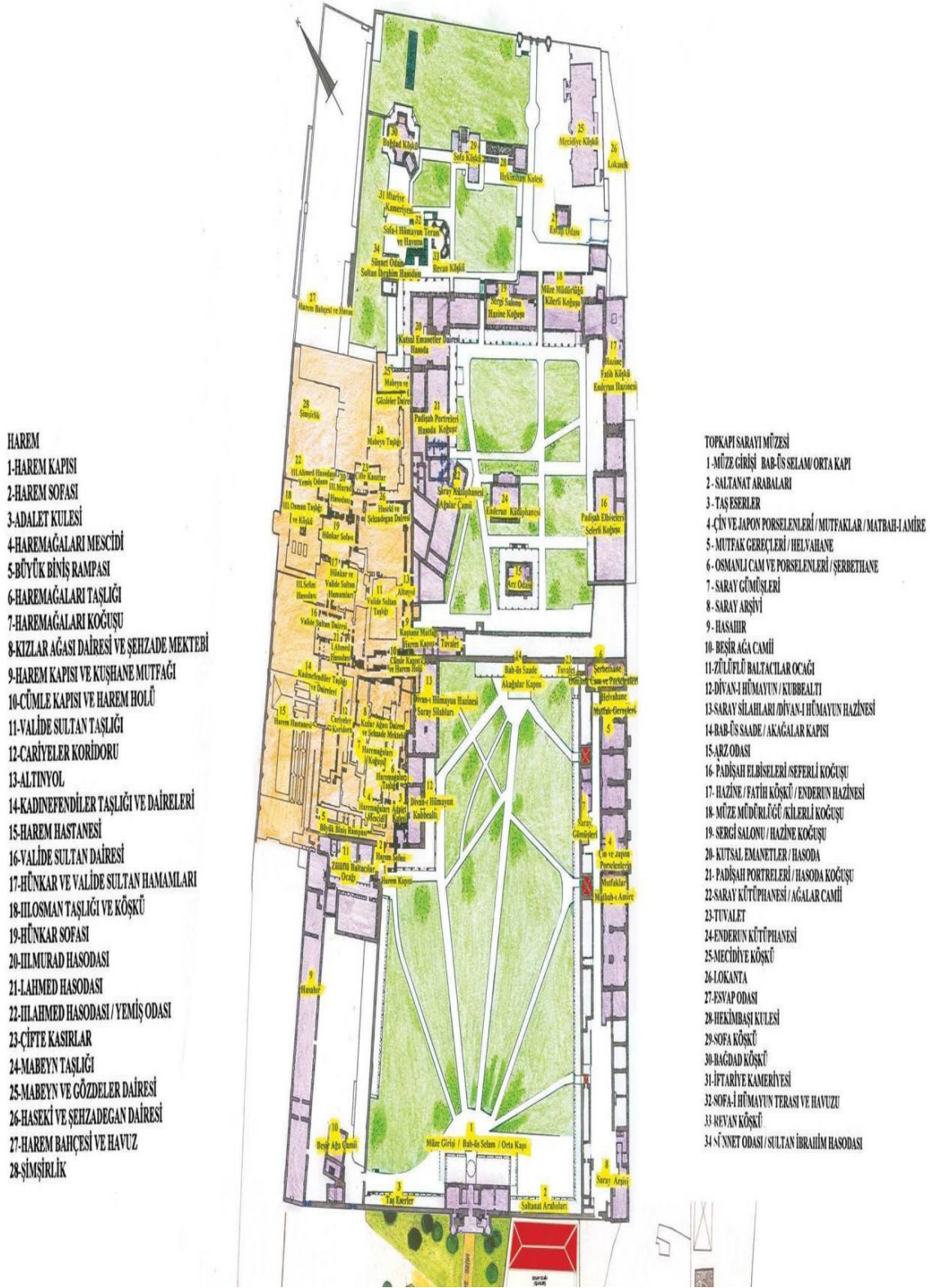
Topkapı Sarayı

Kaynak: Genim, 2010: 257

Topkapı Sarayı Müzesi'nde 79.017 eser bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014e). Topkapı Sarayı, Marmara'ya ve İstanbul Boğazı'na hâkim bir tepe üzerinde konumlanmış olup 400 yıl boyunca Osmanlı Sultanları'na ev sahipliği ve siyasi merkez olarak kullanılmıştır. Topkapı Sarayı'nda; Çin Porselenleri koleksiyonunu, altın işlemeli ve değerli taşlarla süslü tahtları, sultan kostümlerini, masallardakileri andıran mücevherleri, nadir elyazması kitapları, yüzyıllarca merak uyandırmış olan harem bölümleri bulunmaktadır (İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014b). Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan eserlerin sayısı ve türleri göz önünde bulundurulduğunda, Topkapı Sarayı Müzesi'nin bu eserler nedeniyle taşınır kültür varlıkları açısından da önemli bir yapı olduğu söylenebilir.

Şekil 1. Topkapı Sarayı Müzesi ve Harem Bölümü'nün Kullanılan İç Sınırlarının Tanımlanmış Genel Planı

Kaynak: Alpay, 2006

Topkapı Sarayı Müzesi'nin Bölümleri

1478 yılında inşa edilen Topkapı Sarayı; Bab-ı Hümayun, I. Avlu (Alay Meydanı), II. Avlu (Divan Meydanı), III. Avlu (Enderun Avlusu), IV. Avlu (Sofa-i Hümayun) ve Harem olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bu altı bölümden her birisinin kendisine has bazı özellikleri bulunmaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi resmi internet sitesinde bu bölümler ve özellikleri şu şekilde açıklanmıştır (topkapisarayi.gov.tr, 2012b):

Bab-ı Hümayun; Fatih Sultan Mehmed devrinde Saray'ın Ayasofya tarafındaki ana girişi olarak yapılan bu kapının üzerinde bulunan ve Ali b. Yahya es Sûfi tarafından yazılan kitabe; "Bu mübarek kale, Allah'ın desteği ve rızası üzerine, güvenliği sağlamak amacıyla, Sultan Mehmed Han'ın oğlu Sultan Murad'ın oğlu, karaların padişahı ve denizlerin hakanı, insanların ve cinlerin üzerinde Allah'ın gölgesi, Doğu'da ve Batı'da Allah'ın yardımcısı, su ve toprağın kahramanı, Konstantiniyye'nin fatihi ve fethin babası olan Sultan Mehmed Han'ın -Allah Teâla onun hükümdarlığını ebedi kılsın ve mekânını kutup yıldızlarından yüksek eylesin-emriyle, (Hicri) 883 yılının mübarek Ramazan ayında (Kasım 1478) imar ve inşa edildi." ifadesi yer alır.

I.Avlu (Alay Meydanı); Birinci Avlu'ya Bâb-ı Hümayun'dan girilir. Çeşitli tören ve alaylara sahne olmuş olan bu avlu, Saray'ın halka açık olan tek bölümüydü. Avluda Orta Kapı yakınında yer alan ve günümüze sadece temel kalıntıları ulaşan Deavi Kasrı, halkın arzuhâllerini Saray'a ilettiği yerd. Avlunun sol tarafında Odun Ambarı Ocağı ile Hasırcılar Ocağı (bu alana 19. yüzyıl sonunda inşa edilen idare, karakol binası ile arkasındaki Patrikhane Sarayı'nın kalıntıları günümüze ulaşmıştır), Aya İrini (Saint İrene) Kilisesi ve Darphâne-i Âmire; sağ tarafında ise Maliye Nezaret, Enderun Hastanesi, Saray için ekmek ve simit imal eden fırınlar, Has Fırın Camii ve görevlilerin kaldığı mekânlar, II. Mahmud devri çeşmesini içeren erken devir bir su terazisi ile Orta Kapı'ya yakın bir yerde Cellat Çeşmesi olarak bilinen ikinci bir çeşme yer alırdı. Patrikhane Sarayı Kilisesi olarak inşa edilen Aya İrini, bu avludaki en eski yapıdır. Haliç yönünde Kozbekçileri Kapısı ve Marmara yönünde Çizme Kapısı ile Hasbahçe'ye açılan meydandaki en önemli yapı, 6. yüzyılda inşa edilen, Bizans dönemine ait bu kilisedir.

II.Avlu (Divan Meydanı); Asıl Saray bölümüne girişi sağlayan ve Orta Kapı da denilen, Bâbüsselâm adındaki iki kuleli kapı, Topkapı Sarayı'nın ve İmparatorluğun ihtişamının bir simgesi olmuştur. Fatih Sultan Mehmed zamanında inşa edilmiş olan Bâbüsselâm, 16. ve 17. yüzyıllarda çeşitli tamiratlar görmüştür. Bu kapıdan sadece padişah atıyla girebilir, sadrazamlar ve diğer devlet erkânı atlarından inerlerdi. Saray kadınları ise saltanat arabaları ile geçerlerdi. Kapının üzerindeki iki kule, Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılmıştır. Bu kulelerin

içinde, Kapıcıbaşı Ağasının, yabancı elçilerin Saray'a girmelerine müsaade edilinceye kadar misafir edildikleri odası da bulunmaktadır. Günümüzde müze ziyareti bu kapıdan başlamaktadır.

III.Avlu (Enderun Avlusu); Enderun Avlusu, kale içindeki bir iç kale gibidir. Kârgir yapılarla çevrelenmiş olan avlunun kapıları kapatıldığında, buraya girilmesi mümkün değildir. Avlu, daha çok koğuşların bulunduğu bir mekândır ve alanı yaklaşık dokuz dönüm kadardır. Babüssaâde'den girilen avluda ilk karşılaşılan yapı Arz Odası'dır. Arz Odası'nın hemen arkasına düşen yerde III. Ahmed Kütüphanesi, avlunun sağ yanında Enderun Mektebi, Meşkhâne, Seferli Koğuşu, Fatih Köşkü ve Sultan II. Selim dönemine ait bir hamam kalıntısı; avlunun sol yanında ise Mukaddes Emanetler'in saklandığı dört kubbeli Has Oda (Hırka-i Saadet Dairesi), Has Oda Koğuşu, Ağalar Camii, Babüssaâde'nin iki yanında Büyük ve Küçük Oda Koğuşları, Akağalar Koğuşu ve Kuşhâne, karşıda ise Hazine Koğuşu, Silahdar Hazinesi, Kilerli Koğuşu bulunmaktadır.

IV.Avlu (Sofa-i Hümayun); Has Oda'nın çift sıra sütunlu geniş revağının açıldığı yer, Sofa-i Hümayun ya da Mermer Sofa olarak bilinen terastır. Çiçek bahçesi ve havuzlu mermer terastan oluşan bu mekân, Topkapı Sarayı'nın gözde mekânlarından biridir. Revakların önünde yer alan fiskiyeli havuzun geçmişte daha büyük olduğu, 17. yüzyılda IV. Murad ve Sultan İbrahim dönemindeki yapılaşmalar sebebiyle havuzun daraldığı ve terasın Haliç yönünde genişlediği bilinir. Mermer Sofa'da Sünnet Odası, İftariye Kameriyesi, Revan Köşkü ve Bağdat Köşkü yer alır. Mermer Sofa'dan üç metre uzunluğundaki bir merdivenle Sofa-i Hümayun'a (Lala / Lale Bahçesi) inilir. Sofa Köşkü ile Hekimbaşı Kulesi'nin bulunduğu bu yer, aynı zamanda çiçek bahçesidir. Buradan Marmara Denizi yönünde inilen son terasta ise Mecidiye Köşkü ve Esvap Odası ile Sofa Camii yer alır.

Harem; Harem sözcüğü, Arapçada, gizlilik, kapanmak anlamlarına gelen harim kelimesinden türetilmiştir. Topkapı Sarayı'nda bulunan ve sultanların aileleri ile birlikte yaşadığı Harem Dairesi, 16. yüzyıldan 19. yüzyıl başlarına kadar çeşitli dönemlerin mimari üslup özelliklerini yansıtması sebebiyle mimarlık tarihi açısından son derece önemli bir komplekstir. Günümüze ulaşabilen İslam saraylarındaki benzerleri arasında bu açıdan öne çıkan Topkapı Sarayı Harem Dairesi, Saray'ındaki ikinci avlunun içinde ve arka bahçelerinin üzerine kurulmuş, yüzyıllar içinde genişlemiştir. Daire, Saray'daki selamlıktan ve yönetim işlevlerinin gerçekleştiği diğer avlulardan yüksek duvarlarla ayrılarak özenle gizlenmiştir. Dört yapı evresinde incelenen Harem'deki yoğun yapılaşma ve örgütlenme, Kanuni Sultan Süleyman'ın Haseki Hürrem Sultan ve ailesiyle birlikte Topkapı Sarayı Haremi'ne taşınmasıyla başlamış ve 18. yüzyıla kadar da devam etmiştir. Harem'de üç yüzden fazla oda, dokuz hamam, iki camii, bir hastane, koğuşlar ve

çamaşırlık vardır. Harem, günümüze ulaşan son biçimini, uzun bir zamana yayılan tadilatlar ve ilaveler sonucu almıştır. Harem'in genel yapısı, birbiri ardına sıralanan avlulardan oluşur. Bu avlular ile ayrılan kapı girişleri sonrasında koğuşlar, odalar, köşk ve hizmet binaları yer almaktadır.

Tablo 3'te, TÜRSAB tarafından hazırlanan Türkiye'de 2009 ve 2013 yılları arasında en çok ziyaret edilen müze ve ören yerlerinin sıralaması ve ziyaretçi istatistikleri verilmiştir. Buna göre 2013 yılında, 3.397.907 kişiyle Topkapı Sarayı birinci sırada, 3.275.337 kişiyle Ayasofya Müzesi ikinci sırada, 1.848.547 kişiyle Efes Ören-yeri üçüncü sırada yer almaktadır. 1.030.556 kişi ile Topkapı Sarayı Müzesi Harem Dairesi ise bu sıralamada dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Türkiye'de Müze ve Ören Yerlerinin Ziyaretçi Sayıları (2009-2013)

Müze ve Ören Yeri	2009	2010	2011	2012	2013
Topkapı Sarayı Müzesi	2.259.521	2.995.708	3.132.483	3.344.406	3.397.907
İstanbul Ayasofya Müzesi	2.272.389	2.761.069	3.239.096	3.345.413	3.275.337
Efes Ören Yeri	1.698.688	1.845.447	2.020.295	1.888.572	1.848.547
Göreme Açık hava Müzesi	626.059	778.010	934.876	959.989	976.165
Topkapı Sarayı Haremi	509.575	578.777	744.665	799.977	1.030.556
Noel Baba Müzesi	383.142	445.346	589.804	504.421	532.194
Myra Ören Yeri	384.984	426.392	546.667	464.648	465.150
Troya Ören Yeri	315.546	386.079	533.806	506.710	462.660
Toplam	8.449.904	10.216.828	11.741.692	11.814.136	11.988.516

Kaynak: TÜRSAB. 2014.

Tablo 3'e göre 2013 yılında, en fazla ziyaret edilen müze ve ören-yerlerinden üç tanesi İstanbul'da yer alan Topkapı Sarayı, Ayasofya Müzesi ve Topkapı Sarayı Müzesi Harem dairesidir. Bu müzeler 7.703.800 kişilik ziyaretçi sayısı ile, 2013 yılında en çok ziyaret edilen müze ve ören-yerlerin toplam ziyaretçi sayısının %64,3'ünü oluşturmaktadır. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği tarafından yapılan açıklamaya göre, Topkapı Sarayı Müzesi içerisinde yer alan Harem'in ziyaretçi sayısının önceki yıllara göre önemli bir artış göstermesinin nedeni olarak televizyon ekranlarında yayınlanan *Muhteşem Yüzyıl* dizisi gösterilmiştir (TÜRSAB, 2014).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Anadolu'nun tarih boyunca birçok farklı kültürden topluma ev sahipliği yapması, bu toprakların çok kültürlü bir yapıya dönüşmesinde önemli rol oynamıştır. Bu topraklarda hüküm süren her toplum kendisine has mimari, dini, yaşam tarzı, yiyeceği, giyimi, dili, aile yapısı ve çalışma hayatı gibi birçok konuda kültürel değerlerini bu topraklara işlemiştir. Bununla birlikte bu süreçte, bazı toplumlara ait özellikler kendisinden sonra gelenin etkisinde kalarak bazı kültürel özelliklerini kaybetmiş veya zamanla değişime uğrayarak farklılaşmıştır. Günümüzde yapılan

kazı çalışmalarında elde edilen bulgular ışığında, bu topraklar üzerinde yaşamış olan toplumlar ve insanlar hakkında her gün yeni bilgiler elde edilmektedir. Örneğin, İstanbul'da tamamlanan Marmaray Projesi nedeniyle yapılan çalışmalarda bulunan insan iskeleti ve gemi iskeletleri İstanbul'un bilinen tarihinden daha da eskiye dayandığını ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde, insanların eğitim düzeylerinde ve ekonomik koşullarında yaşanan iyileşmeler, insanların daha bilinçli tüketiciler olarak hareket etmelerinde etkili olmaktadır. Evlerinden farklı bir yeri görmek veya farklı kültürlerle etkileşim içinde bulunma deneyimini yaşamak isteyen turistler için de aynı durum geçerlidir. Turistlerin tatil yeri seçimlerinde, kültürel varlıkların önemi yadsınamayacak düzeydedir. Bu nedenle, Dünya Turizm Örgütü de kültür turizmini, geleceğin öne çıkan turizm türleri arasında göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye'nin, sahip olduğu kültürel zenginliği, dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden birisi olan turizmde, etkin bir şekilde kullanarak hem ekonomik bir fayda sağlamış olacak hem de bu kültürel zenginliği, ulusal ve uluslararası bir tanıtma aracı olarak kullanarak bu zenginliğin gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmuş olacaktır.

Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin, geliş amaçlarına yönelik Türkiye İstatistik Kurumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜRSAB ve diğer mesleki örgütler tarafından açıklanan istatistiklere bakıldığında, konjonktürel gelişmelere bağlı olarak ortalama %5 ile %10 arasında değişen bir oranın kültürel amaçlı olarak geldiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Türkiye sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklarını koruyarak, bu kaynakları hem turizmde sürdürülebilir bir çekicilik unsuru olarak kullanabilmek hem de bu kaynaklardan ekonomik yarar sağlamayı sürdürülebilir kılmak açısından gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür.

Tankut'un (2005: 12) "Türkiye'nin doğal ve tarihi çevresini yitirmesi, yoksulluk kadar büyük bir problemdir. Buna karşın yaygın koruma ne bir kriz ne de bir trajedidir. Tersine ileriye yönelik bir meydan okuyuştur." ifadesi sahip olunan doğal ve tarihi zenginliği korumanın önemini vurgulaması açısından son derece yerinde bir tespittir. Topkapı Sarayı Müzesi, hem tarihi hem de içerisinde barındırdığı kültürel eserler itibarıyla Türkiye'nin en önemli müzelerinden birisidir. Ayrıca, ülke genelindeki müze ve ören yerlerini ziyaret eden yedi ziyaretçiden birisinin Topkapı Sarayı Müzesi'ni tercih etmesi, Topkapı Sarayı Müzesi'nin kültürel bir çekicilik unsuru olduğunu da göstermektedir.

Sonuç olarak, Topkapı Sarayı Müzesi'nin, önemli bir taşınmaz kültür varlığı olarak İstanbul ve Türkiye turizmi açısından önemli bir yer tuttuğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Bununla birlikte, 15. yüzyılda inşa edilmiş bir eser olarak miras alınan Topkapı Sarayı'nı

korumayı toplumsal bir görevin yanı sıra bir ödev olarak kabul etmemiz gerekmektedir. Gürpınar'a (2001: 187) göre, kültürel varlıkları koruma düşüncesi, gelişme ve kalkınmayı engelleyici değil aksine gelişme ve kalkınmayı destekleyici bir süreçtir. Topkapı Sarayı'nın hem kendisi hem de içerisinde bulunan diğer kültürel eserlerin zamana, iklim koşullarına, doğal olaylara ve kapasitesinin üzerinde insanın ziyareti, insanların eserlerle teması, eserlere zarar verecek cihazların kullanımı gibi insanların ziyaretlerinden dolayı ortaya çıkabilecek olumsuz durumlara karşı planlı bir koruma politikası sürdürülmelidir.

KAYNAKÇA

- Alpay, Adnan (2006). Topkapı Sarayı Müzesi ve Harem Bölümü'nün Kullanılan İç Sınırlarının Tanımlanmış Genel Planı, <http://img833.imageshack.us/img833/7236/topkapisaryi.jpg> (E.T: 05.02.2012).
- Ayvazoğlu, Beşir (2010). İstanbul Kültürü ve Estetiği, *Şehir ve Kültür: İstanbul*, İstanbul Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Yayınları, Ebru Matbaacılık, İstanbul, ss. 9-60.
- Dursun, A. Haluk (2010). Tarih, Mekan ve Kültür: İstanbul, *Şehir ve Kültür: İstanbul*, İstanbul Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Yayınları, Ebru Matbaacılık, İstanbul, ss.103-182.
- Genim, M. Sinan (2010). İstanbul ve Mimari, *Şehir ve Kültür: İstanbul*, İstanbul Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Yayınları, Ebru Matbaacılık, İstanbul, ss.233-296.
- Gülcan, Bilgehan (2010). Türkiye'de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, C. 2(1), ss. 99-120.
- Günel, Veysi, Alaeddinoğlu, Faruk ve Şahinalp, M. Sait (2009). Türkiye'ye Yönelik Kültür Turizm Turları ve Başlıca Güzergahlar, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8(1), ss. 275-298.
- Gürpınar, Ergun (2001). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Üzerine, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı: 23-24, ss. 185-193.
- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014a). İstanbul'a Gelen Yabancı Sayısı, <http://www.istanbulkulturturizm.gov.tr/belge/1-58505/turizm-istatistikleri.html> (E.T: 13.02.2014).
- İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014b). Genel Bilgiler. <http://www.istanbulkultur>

turizm.gov.tr/TR,71460/genel-bilgiler.html (E.T: 23.02.2014).

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014a). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Tescilli Yapılar, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44798/turkiye-geneli-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-.html>,<http://kvmgm.kultur.gov.tr/TR,44799/illere-gorekorunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-i-.html> (E.T: 13.02.2014).

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014b). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Dünya Miras Listesi, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> (E.T: 13.02.2014).

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014c). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Müze İstatistikleri, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43336/muze-istatistikleri.html> (E.T: 13.02.2014).

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014d). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. İstanbul'un Tarihi Alanları<http://www.kvmgm.gov.tr/TR,44425/istanbulun-tarihi-alanlari.html> (E.T: 23.02.2014).

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014e). İstanbul Topkapı Sarayı Müze Müdürlüğü, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44098/istanbul-topkapi-sarayi-muze-mudurlugu.html> (E.T: 23.02.2014).

Ortaylı, İlber (2010). İstanbul'da Tarihi Yaşamak, *Şehir ve Kültür: İstanbul*, İstanbul Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü Yayınları, Ebru Matbaacılık, İstanbul. ss. 61-102.

Resmi Gazete (1983). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Kanun No: 2863. Sayı: 18113.

Tankut, Gönül (2005). Doğal ve Tarihi Çevrenin Korunması: Sorunlar ve Olası Çözümler, Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı: 31, ss. 9-12.

TDK (2009). *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Tunç, Azize ve Saç, Firuzan (1998). *Genel Turizm: Gelişimi ve Geleceği*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (2014). Türkiye Müzeleri 2013 Raporu, TÜRSAB, http://www.tursab.org.tr/tr/duyurular/tursab-turkiye-muzeleri-2013-raporu_100_86.htm 1, (E.T:14.02.2014).

UNWTO (2001). Turizmde Küresel Etik İlkeler, <http://www.world-tourism.org> (E.T:

04.02.2012).

Uslu, Aysel ve Kiper, Tuğba (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, C. 3(3), ss. 305-314.

Uygur, M., Selma ve Baykan, Eda (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 9(2), ss. 30-49.

World Heritage Center (2014). Dünya Geneline Dünya Miras Listesine Kayıtlı Doğal ve Kültürel Varlıklar, whc.unesco.org/en/list/, (E.T: 13.02.2014).

<http://www.topkapisarayi.gov.tr> (2012a). Topkapı Sarayı Tarihçesi. (E.T: 12.02.2012).

<http://www.topkapisarayi.gov.tr> (2012b). Bölümler. (E.T: 12.02.2012)